

Dahllöfska fonden

Strömsbergs huvudbyggnad uppfördes år 1857-58 av riksdagsman J. F. Dahllöf, den köptes av E. L. Albert år 1880 och såldes till staden år 1917. Tillträde till Strömsberg fick staden dock först efter båda makarnas död 1924. Från år 1936 fram till 1980-talet med undantag av krigsåren 1941-1945 var Strömsberg vandrarhem. Foto år 1904.

Källa: Innovatums bildarkiv.

Trollhättan i juni 2017

Annika Hjortkap

Johan Fredrik Dahllöf (1810-1868) ägare till Torsered var den man som byggde Strömsberg år 1857 till 1858. Där hade tidigare funnits ett litet oansenligt torp.

Han hade köpt det vanskötta Torsered 1838 för 10 333 riksdaler och 16 skilling banco och satte genast igång med att se till att gården kom i god ordning.

Dahllöf bodde på Torsered till år 1862 och flyttade då till Strömsberg.

I sitt testamente donerade han ett grundkapital som skulle förvaltas av Gustaf Adolfs församling inom Vänersborgs pastorat.

Ovanstående uppgifter har jag hittat i några artiklar i Trollhätte-Gilletts skriftserie "Historia och historier om Stranna" del 2 sid. 166-172 "Johan Fredrik Dahllöf (1810-1868) av Sten Dahllöf, sonson till Johan Fredrik och del 9 sid. 179-182 "Torsered av Ingvar Lander" skriven år 1961.

550 riksdaler som donerades år 1868 av förutvarande innehavaren av Torseredes gård J. F. Dahllöf, skulle på 150 år växa till ett värde av 213 500 riksdaler riksmünt, varefter beloppet skulle användas för inköp av en lantgård och skapande av ett skolhem för barn från Vassända-Naglum.

Tidningen Trollhättan redogjorde år 1942 för donationen och donationsbestämmelserna om på vilket sätt medlen skulle förvaltas.

I och med att det då var på tal om att Vassända-Naglums landskommun skulle inkorporeras med Vänersborg (norra delen) och Trollhättan (södra delen) hade drätselkammaren i Trollhättan vid sitt sammanträde i oktober 1942 en diskussion om den Dahllöfska fonden:

"Som en betydande olägenhet betecknas det förhållandet att Trollhättan skulle erhålla (vid en inkorporering av Vassända-Naglum, som för övrigt skedde 1945) endast en allmän inrättning, nämligen Torseredes skola, detta trots att staden skulle tilldelas mer än en femtedel av befolkningen. I övrigt göras en del erinringar angående värderingen av fastigheten ¼ mantal Skogssäter.

Ett särskilt yttrande avgives angående den i denna tidning förut omnämnda så kallade Dahllöfska fonden, vars bestämmelser vid en uppdelning av kommunen måste ändras, något som i möjligaste mån bör ske i enlighet med testators eget syfte. I detta hänseende kunna vissa

slutsatser dragas genom de uppgifter man har om Dahllöfs levnad och verksamhet.

Det erinras i yttrandet om att Dahllöf, som var född 1810, vid mogen ålder inköpte Torsered och Liftingen i Vassända-Naglum. Å den förra egendomen lät han vid Strömsberg uppföra nya byggnader ovanför vattenfallen. Dahllöf åtnjöt många förtroendeuppdrag samt bedrev stor enskild affärsverksamhet, innefattande bland annat Strömsbergs sågverk. Han avled på Strömsberg 1868 efter att ha tillbragt en stor del av sin levnad inom det område som nu tillhör Trollhättans stad. I detta sammanhang framhålles att fonden erhållit ett betydande tillskott genom donation av Ernst Svensson i Källstorp, en egendom som även är belägen inom Trollhättans nuvarande område.

Med anledning av vad sålunda påpekats ifrågasättes huruvida icke kommunalstämmans befogenheter beträffande fonden böra överflyttas på stadsfullmäktige i Trollhättan i stället för på stadsfullmäktige i Vänersborg."

I slutet av september 1942 hade kyrkofullmäktige diskuterat den ovanliga donationen och tidningen berättade:

Vid tisdagens sammanträde med kyrkofullmäktige diskuterades frågan om hur det skall förfaras med fonden ifråga under förutsättning att den föreslagna inkorporeringen kommer till stånd. Frågan bringar i dagen ett säkerligen för de flesta okänt donationsbrev, vars bestämmelser emellertid äro av så pass originell art att de förtjäna att räddas från glömskan.

Upphovsmannen till donationen, J. F. Dahllöf, ägde på sin tid Torsered, men bodde tydligen under sina senaste år på Strömsberg, som då ägdes av en son till honom. Tydligen hade donator själv på känn att hans bestämmelser för eftervärlden skulle kunna te sig litet originella. Härpå tyder inledningsorden i donationsbrevet, där det heter: "Det lider väl intet tvifvel att mången skall finna denna disposition besynnerlig och något egen i sitt slag; ja, man skall kanske till och med förlöjligen densamma.

Må man göra det om man icke bättre förstår. Jag har ej uttänkt och skrifvit den, för att skörda tacksamhet af mina samtida, hvarföre jag icke heller för någon nämnt ett ord om saken. Min afsigt har blott varit, att, i förhållande till mina tillgångar i någon mån söka gagna

kommande generationer uti den ort, der jag tillbragt en stor del af min lefnad".

Donationen trädde som ovan nämnts i kraft år 1868 och summan utgjordes då av 550 riksdaler silvermynt. Bestämmelserna för medlens förvaltning voro följande:

1:mo. Så snart det donerade penningbeloppet influtit, utlemnas, efter direktionens bepröfvande, 50 Rid:r R:mt till 3 behöfvande hushåll inom kommunen, men uttryckligen icke till någon som åtnjuter understöd af fattigvården.

2:o. Återstående 500 Rid:r utlånas under direktionens solidariska ansvarighet, på säkra händer, sålunda att räntan på förutnämnda sätt hvar 5:te år lägges till kapitalet, hvarmed oafbrutet fortsättes till dess 50 år förflutit från min dödsdag. Kapitalet bör då hafva uppgått till ett belopp av c:a 4 650 Rid:r, hvaraf 1 650 Rid:r nu af församlingen få användas till att på ändamålsenligt sätt ordna och komplettera dess folkskolor.

3:tio. De 3 000 Rid:r, hvilka, efter nyssnämnda utgifter återstå af kapitalet, utlånas alldeles efter samma grunder som förut, sålunda att räntan hvar 5:te år lägges till kapitalet, hvarmed fortfares till dess att 100 år förflutit från min död räknat, då summan bör hafva uppgått till c:a 27 900 Rid:r. Af dessa skola då 2 900 Rid:r användas till förbättrande af församlingens skolväsende.

4:to. Återstående 25 000 Rid:r måste ännu i 25 påföljande år utlånas efter enahanda grunder som förut; och kapitalet bör nu hafva uppgått till cirka 76 250 Rid:r. Av denna summa må nu församlingen till allmänt nyttiga ändamål på en gång använda 6 250 Rid:r.

Återstående 70 000 Rid:r skola dock under ytterligare 25 år på samma sätt som förut utlånas, för att sedan på en gång användas till ett mera storartat och godt ändamål, i enlighet med efterföljande 6:te punkt.

Nu sedan 150 år förflutit från den dag, då den ursprungliga lilla summan först gafs, och kapitalet, utom hvad som förut under olika tider blifvit disponeradt, bör hafva uppgått till 213 500 Rid:r R:mt, skall på en gång för 200 000 Rid:r uppköpas och iordningsättas en god och passande lantegendom, hvarest sedan så fort sig göra låter, inrättas en

större och mera omfattande undervisningsanstalt, der församlingens barn få inhämta kunskap ej allenast uti religion, skrifning, räkning, naturvetenskap, historia och geografi, utan jämväl i nyttiga handverk, såsom smed- och snickareyrkena, hvarjämte äfven bör undervisas uti landtbruk, trädgårdsskötsel och skogshushållning. Jag hoppas, att om sakerna klokt och förståndigt ordnas, hvilket jag af kommande generationer tillförser mig, tillfälle bör kunna beredas för ett antal fattiga och värnlösa barn från församlingen att vid ifrågavarande skolinrättning, jämte undervisning erhålla mat, husrum och kläder fritt."

Donationsbrevet slutar med en föreskrift om hur de återstående medlen skola användas till församlingens bästa.

Nämnas kan att behållningen i fonden vid innevarande års början uppgick till 90 178 kronor. Därvid är emellertid att märka att fonden på 1890-talet fick ett aktningvärt tillskott genom donation av Ernst Svensson, Källstorp. Efter fem procents ränta skulle alltså beloppet om 75 år då planerna på skolhemmet skola förverkligas hålla sig omkring 3 500 000 kronor. Så ståtlig blir förstås inte summan i verkligheten eftersom vissa legat avgå under tiden och även skatteplikt numera tillkommer. Men det blir nog en aktningvärd slant i alla fall. Sedan återstår det förstås att se hur mycket man får för pengarna vid det laget och om över huvud något behov av anläggningen föreligger.

Strömsberg med Skogsstjärnan till vänster. Odaterat foto.
Källa: Innovatums bildarkiv.

Johan Fredrik Dahllöf.
Bild från Arne Arodells bildsamling.